

DET KONGELIGE
HELSEDEPARTEMENT

Rundskriv I-15/2003

Røykfrie serveringssteder

Endringer i lov om vern mot tobakksskader fra 1. juni 2004

DET KONGELIGE
HELSEDEPARTEMENT

Rundskriv I-15/2003

Røykfrie serveringssteder

Endringer i lov om vern mot tobakksskader fra 1. juni 2004

DET KONGELIGE
HELSEDEPARTEMENT

Rundskriv

Landets serverings- og overnattingssteder
Departementene
Landets kommuner
Landets fylkesmenn
Direktoratet for arbeidstilsynet m/distriktskontorer
Sosial- og helsedirektoratet

Rundskriv nr.
I-15/2003

Vår ref
03/04642 FHA NF

Dato
08.12.2003

Innføring av røykfrie serveringssteder fra 1. juni 2004

1. Bakgrunn

Lov om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven) ble endret ved lov 23. mai 2003 nr. 34. Endringene innebærer forbud mot røyking på alle serveringssteder fra 1. juni 2004. Fra samme dato blir forskrift 15. desember 1995 om røyking på restauranter og andre serveringssteder, internkontroll m.v. opphevet.

Nedenfor følger en oversikt over de viktigste elementene i lovendringen. Det vil bli sendt ut ytterligere informasjon fra Sosial- og helsedirektoratet når tidspunktet for ikrafttredelse nærmer seg.

2. Hovedinnholdet i lovendringen

Tobakksskadeloven § 6 første og annet ledd vil fra 1. juni 2004 lyde:

«I lokaler og transportmidler hvor allmennheten har adgang skal lufta være røykfri. Det samme gjelder i møterom, arbeidslokaler og institusjoner hvor to eller flere personer er samlet. Dette gjelder ikke i beboelsesrom i institusjoner, men institusjonen plikter å gi dem som ønsker det, tilbud om røykfrie rom.

Dersom det innen et område er flere lokaler som har samme formål, kan røyking tillates i inntil halvparten av disse. De røykfrie lokaler må ikke være mindre eller av dårligere standard enn lokaler hvor røyking tillates. Røyking kan ikke tillates i serveringssteder. Med serveringssteder menes lokaler der det foregår servering av mat og/eller drikke, og hvor forholdene ligger til rette for fortæring på stedet.»

Endringene i forhold til tidligere regelverk går i hovedsak ut på at det ikke skal tillates røyking i serveringssteder fra 1. juni 2004. Det vil ikke lenger være tillatt å dele inn lokalet i røykesone og røykeforbudssone, eller etablere særskilte røykerom for gjestene.

3. Virkeområdet for loven § 6

3.1 Lokaler hvor allmennheten har adgang

Tobakksskadeloven § 6 regulerer røyking i lokaler hvor allmennheten har adgang og i arbeidslokaler, samt i institusjoner.

Hvorvidt man kan si at allmennheten har adgang til lokalet eller ikke, må avgjøres etter en konkret vurdering. Når det gjelder såkalte medlemsklubber og utleievirksomhet, er spørsmålet om allmennheten har adgang en aktuell problemstilling. Dersom allmennheten har adgang, men på visse vilkår, for eksempel med krav om medlemskap, vil stedet normalt være omfattet av totalforbudet. Et moment i vurderingen vil være hvor mange mennesker som teoretisk sett for eksempel kan bli medlem. Det vil ikke være avgjørende hva et arrangement kalles, dersom allmennheten i realiteten har adgang. Loven avgrenser mot rent private sammenkomster.

3.2 Arbeidslokaler

Lokaler vil imidlertid være omfattet av forbudet uavhengig av om allmennheten har adgang dersom lokalene vil være arbeidslokaler for personalet. Vurderingen av om lokalet er et arbeidslokale eller ikke, gjøres uavhengig av arbeidsmiljølovens begreper arbeidsgiver og arbeidstaker. Det vil si at lokaler hvor innleid hjelp arbeider eller hvor de som arbeider der er selvstendig næringsdrivende, vil være et arbeidslokale i tobakksskadelovens forstand. Hvis verken allmennheten har adgang eller lokalene er arbeidslokaler, vil lokalene ikke være regulert av tobakksskadeloven § 6.

3.3 Serveringssteder

Tobakksskadeloven § 6 annet ledd bestemmer at røyking kan tillates i inntil halvparten av lokaler som benyttes til samme formål. Dette gjelder imidlertid ikke serveringssteder. Røyking skal ikke tillates i serveringssteder. Serveringssteder er i loven definert som:

«...lokaler der det foregår servering av mat og/eller drikke, og hvor forholdene ligger til rette for fortæring på stedet.»

Det vil si at steder som kun serverer drikke også omfattes av forbudet. Servering etter selvbetjeningsprinsippet vil være omfattet. Det er videre ikke avgjørende om det finnes sitteplasser eller bord. Det er heller ikke av betydning hvilken betegnelse som brukes på stedet. Videre er det ikke av betydning om de som serverer er betalt eller ikke, så lenge det foregår servering. Kantiner er serveringssteder, og er derfor omfattet av totalforbudet. Røykerom er dermed ikke tillatt i tilknytning til disse. Eventuelle røykerom på arbeidsplassen må plasseres andre steder i virksomheten.

3.4 Pauserom for ansatte ved serveringssteder

Når det gjelder retten til å røyke i pauserom for de ansatte på serveringssteder som er deres egen arbeidsplass, presiseres det at for å ha rett til å røyke på pauserommet, må

man ha minst to pauserom. Det følger av § 6 annet ledd første punktum at man må ha flere lokaler til «samme formål» for å kunne røyke i inntil halvparten av dem. Nå som før er det imidlertid ingen arbeidstakere som har krav på røykerom på arbeidsplassen.

3.5 Uteservering

Tobakksskadeloven § 6 regulerer røyking i «lokaler». Hva som er lokaler er omtalt i Ot.prp. nr. 27 (1987–88) side 25 første spalte. Der står det følgende:

«Bestemmelsen skal gjelde for «lokaler». Dette innbefatter alle innendørs rom i hus, bygninger, haller, telt og hytter.»

På bakgrunn av dette må det foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfellet om det er snakk om lokaler, i lovens forstand, eller ikke.

Uteservering reguleres ikke av tobakksskadeloven § 6. Det er som nevnt røyking i «lokaler» som reguleres. Røyking i serveringen ute må imidlertid skje på en slik måte at luften inne er røykfri. Enkelte tilfeller av uteservering vil derfor indirekte være omfattet av tobakksskadeloven § 6. Slike tilfeller kan for eksempel være serveringssteder som åpner en hel glassvegg ut mot uteserveringen i sommerhalvåret, og hvor røyk siver inn i lokalet.

Det går imidlertid en grense mellom uteservering med overbygg, lé-vegger osv., og det som kan defineres som et lokale etter tobakksskadeloven § 6. Formålet med reglene er å beskytte mot passiv røyking. Dersom overbygningen eller lignende er av en slik karakter at området ikke får en utlufing tilsvarende utendørs områder, vil dette være et argument for at det er snakk om et lokale i lovens forstand.

3.6 Overnattingssteder

Det er ikke foretatt endringer i reglene for røyking i overnattingsrom på hoteller og andre overnattingssteder som følger hovedregelen om at minst halvparten av rommene skal være røykfrie.

4. Ansvarsforhold

Det presiseres at det ikke er foretatt endringer i regelverket når det gjelder hvem som er ansvarlig for at regelverket overholdes, og hvem som fører tilsyn med at regelverket overholdes. Det er heller ikke foreslått endringer i eksisterende sanksjonsmuligheter ved brudd på tobakksskadeloven § 6. En oversikt over regelverket vil allikevel bli gitt her.

Tobakksskadeloven § 6 tredje og fjerde ledd lyder:

«Eieren eller den som disponerer lokalene eller transportmidlene plikter å sørge for at reglene gitt i eller i medhold av disse bestemmelser blir overholdt. Det skal markeres med tydelige skilt at røyking er forbudt på steder hvor det kan være tvil om dette, samt ved inngangen til alle serveringssteder. For å sikre at forbudet mot røyking på serveringssteder etterleves, skal serveringssteder føre internkontroll og etablere et internkontrollsystem. Internkontrollen skal kunne dokumenteres overfor tilsynsmyndighetene.

Person som på tross av advarsel fra eieren eller den som driver lokalet eller transportmidlet eller representant for denne, overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av paragrafen her kan bortvises fra lokalet eller transportmidlet.»

Det er eier eller den som disponerer lokalene, som har ansvaret for at reglene om røykfrie serveringssteder overholdes. Slik er det også etter dagens regelverk. Dersom en person tross advarsler fortsetter å røyke på områder hvor dette ikke er tillatt, kan eier eller den som disponerer lokalene, bortvise personen fra lokalet.

Ansvarsforholdet er presisert ved at eier eller driver pålegges å skilte utenfor serveringsstedet at røyking er forbudt.

5. Internkontroll

Ansvarsforholdene er videre presisert i tobakksskadeloven § 6 tredje ledd der eier eller driver pålegges å etablere internkontrollsystem og føre internkontroll for å sikre at bestemmelsene etterleves. Dette er en videreføring av bestemmelsene om internkontroll i dagens forskrift om røyking på restauranter og andre serveringssteder. Den enkelte virksomhet har selv ansvaret for å påse at de krav som er fastsatt i eller i medhold av lov overholdes.

Virksomheten skal etablere systematiske tiltak og dokumentere disse for å sikre at lovens krav etterleves. Virksomhetene er allerede underlagt internkontrollplikt etter forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter av 6. desember 1996 (internkontrollforskriften). Tobakksskadeloven § 6 har et selvstendig internkontrollkrav. Det anbefales at virksomheter som allerede har internkontroll utvider sin dokumentasjon, slik at man får et samlet system som ivaretar kravene fra de forskjellige regelverkene, herunder kravene i tobakksskadeloven § 6. Veileder utarbeidet til internkontrollforskriften kan benyttes som rettesnor i forhold til innholdet i internkontrollplikten på dette området. Veilederen finnes på: <http://www.lovdata.no/rsk/hms/ik-veil.html>

6. Tilsyn og sanksjoner

Tobakksskadeloven § 6 femte og sjette ledd lyder:

«Kommunestyret skal føre tilsyn med at reglene i og i medhold av paragrafen her overholdes. Kommunestyrets myndighet etter denne paragraf kan delegeres til et organ i kommunen eller til et fellesorgan for flere kommuner. Dreier det seg om arbeidslokaler, føres tilsynet av Arbeidstilsynet.

Reglene vedrørende kommunestyrets og Arbeidstilsynets virksomhet som tilsynsorgan etter henholdsvis §§ 4a-7 – 4a-9 og 4a-12 i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og §§ 77–82 i lov av 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter paragrafen her.»

Tilsynsmyndighetene har sanksjonsmulighetene etter kommunehelsetjenesteloven og arbeidsmiljøloven som virkemidler ved overtredelse av tobakksskadeloven § 6. Dette innebærer at de blant annet kan pålegge retting og fastsette tvangsmulkt ved manglende retting. Sanksjonene retter seg mot eier eller den som disponerer lokalene, da det er de som har ansvaret for at reglene overholdes, jf. ovenfor.

Ved brudd på tobakksskadelovens bestemmelser generelt, kan det ilegges bøter, jf. tobakksskadeloven § 10. Dette er heller ikke en ny sanksjon og medfører derfor ingen endring fra tidligere. I motsetning til de øvrige sanksjonsmulighetene, håndheves denne straffebestemmelsen av politiet og påtalemyndighetene.

7. Dispensasjon

Tobakksskadeloven § 6 åpner for muligheten for å dispensere fra røykeforbudet. Tobakksskadeloven § 6 tiende ledd lyder:

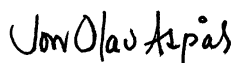
«Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra regler gitt i eller i medhold av paragrafen og sette vilkår for eventuell dispensasjon. På arbeidsplasser med arbeidsmiljøutvalg skal uttalelse fra utvalget legges ved søknaden. På arbeidsplasser uten arbeidsmiljøutvalg skal uttalelse fra verneombud legges ved.»

Det er tilsynsmyndighetene (kommunen og arbeidstilsynet) som kan gi dispensasjon fra forbudet. Bestemmelsen om mulighet for å gi dispensasjon har vært en del av § 6 siden vedtakelsen i 1988. Dispensasjonen er ikke særskilt etablert i forhold til serveringssteder, og kan eventuelt benyttes i forhold til steder der allmennheten har adgang eller arbeidslokaler.

Selv om den vedtatte lovendringen ikke gjør endringer i forhold til reglene om dispensasjonsadgang, omtaler lovforslaget likevel temaet. Det presiseres at regelen ikke gir hjemmel for dispensasjon annet enn i særlige tilfeller der det vil virke sterkt urimelig å følge hovedregelen. Dispensasjonsadgangen må dermed betraktes som en sikkerhetsventil, og vil ikke kunne brukes til å undergrave hovedregelen ved å gi generelle dispensasjoner til noen serveringssteder. Et viktig hensyn er at lovendringen skal gi like konkurransevilkår for næringen, slik at spesielle dispensasjoner kun kan innvilges unntaksvis.

Dette rundskrivet erstatter rundskriv nr. I-42/1997 om veiledning til forskrift om røyking på restauranter og andre serveringssteder. Sistnevnte rundskriv oppheves med dette. Tobakksskadeloven med merknader, slik den vil gjelde fra 1. juni 2004, følger vedlagt, og kan også finnes på www.lovdatab.no.

Med hilsen

Jon-Olav Aspås e.f.
ekspedisjonssjef

Lisbeth Hårstad
avdelingsdirektør

Vedlegg:

- Lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader
- Merknader til de enkelte paragrafer i loven

Vedlegg 1

Lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven)

Med endringer ved lov 23. mai 2003 nr. 34 (i kraft 1. juni 2004 iflg. kgl.res. 23. mai 2003 nr. 626).

§ 1

Formålet med denne lov er å begrense de helseskader som bruk av tobakk medfører. Med tobakksvarer forstås i denne lov varer som kan røykes, innsnuses, suges eller tygges såfremt de helt eller delvis består av tobakk.

§ 2

Alle former for reklame for tobakksvarer er forbudt. Det samme gjelder for piper, sigarettpapir og sigaretttrullere.

Tobakksvarer må ikke inngå i reklame for andre varer eller tjenester.

Et merke som hovedsakelig er kjent som et merke for tobakksvare kan ikke benyttes i reklame for andre varer eller tjenester, så lenge det aktuelle merke benyttes i forbindelse med en tobakksvare.

Tobakksvarer kan ikke lanseres ved hjelp av varemerker som er kjent som, eller i bruk som, merke for andre varer eller tjenester.

Enhver form for gratis utdeling av tobakksvarer er forbudt.

Kongen kan gi forskrifter om unntak fra reglene i denne paragraf.

§ 3

Det er forbudt å føre inn i Norge, selge eller utdele tobakksvarer som ikke er merket med advarsel som peker på farene for helseskade ved bruk av slike. Tilsvarende skal sigarettpakker være merket med en innholdsdeklarasjon.

Det er forbudt å føre inn i Norge, selge eller utdele tobakksvarer som ved tekst, navn, varemerke, illustrasjoner eller andre tegn antyder at et spesielt tobakksprodukt er mindre helseskadelig enn andre.

Den som produserer eller selger tobakksvarer, kan ikke ved symbol eller tekst på pakninger gi egne opplysninger om de helsemessige konsekvenser ved å røyke.

Departementet gir nærmere forskrifter om merkingen etter denne paragraf.

§ 4

Departementet kan gi forskrifter om tobakksvarers innhold, herunder maksimalgrenser for bestanddeler, vekt, filter, innpakning m.v.

§ 5

Det er forbudt å selge eller overlate tobakksvarer eller imitasjoner som kan oppfordre til bruk av slike varer, til personer under 18 år. Er det tvil om kjøperens alder, kan salg bare finne sted dersom kjøperen dokumenterer å ha fylt 18 år.

Salg av tobakksvarer til forbruker kan bare foretas av personer over 18 år. Dette gjelder likevel ikke hvis en person over 18 år har daglig tilsyn med salget.

Salg av tobakksvarer fra automat er forbudt.

Departementet kan gi forskrifter om aldersgrensen for innførsel av tobakksvarer og sigarettpapir.

§ 6

I lokaler og transportmidler hvor allmennheten har adgang skal lufta være røykfri. Det samme gjelder i møterom, arbeidslokaler og institusjoner hvor to eller flere personer er samlet. Dette gjelder ikke i beboelsesrom i institusjoner, men institusjonen plikter å gi dem som ønsker det, tilbud om røykfrie rom.

Dersom det innen et område er flere lokaler som har samme formål, kan røyking tillates i inntil halvparten av disse. De røykfrie lokaler må ikke være mindre eller av dårligere standard enn lokaler hvor røyking tillates. Røyking kan ikke tillates i serveringssteder. Med serveringssteder menes lokaler der det foregår servering av mat og/eller drikke, og hvor forholdene ligger til rette for fortæring på stedet.

Eieren eller den som disponerer lokalene eller transportmidlene plikter å sørge for at reglene gitt i eller i medhold av disse bestemmelser blir overholdt. Det skal markeres med tydelige skilt at røyking er forbudt på steder hvor det kan være tvil om dette, samt ved inngangen til alle serveringssteder. For å sikre at forbudet mot røyking på serveringssteder etterleves, skal serveringssteder føre internkontroll og etablere et internkontrollsystem. Internkontrollen skal kunne dokumenteres overfor tilsynsmyndighetene.

Person som på tross av advarsel fra eieren eller den som driver lokalet eller transportmidlet eller representant for denne, overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av paragrafen her kan bortvises fra lokalet eller transportmidlet.

Kommunestyret skal føre tilsyn med at reglene i og i medhold av paragrafen her overholdes. Kommunestyrets myndighet etter denne paragraf kan delegeres til et organ i kommunen eller til et fellesorgan for flere kommuner. Dreier det seg om arbeidslokaler, føres tilsynet av Arbeidstilsynet.

Reglene vedrørende kommunestyrets og Arbeidstilsynets virksomhet som tilsynsorgan etter henholdsvis §§ 4a-7 – 4a-9 og 4a-12 i lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og §§ 77–82 i lov av 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter paragrafen her.

Oljedirektoratet fører tilsyn med at reglene i og i medhold av paragrafen overholdes innen det ansvarsområde Oljedirektoratet har i petroleumsvirksomheten i henhold til arbeidsmiljøloven. Sjøfartsmyndighetene fører tilsyn med at reglene i og i medhold av paragrafen overholdes på skip samt fartøyer og innretninger for øvrig. I sin tilsynsmyndighet kan nevnte myndigheter bruke tilsvarende virkemidler som de har etter gjeldende regler om helseforhold og arbeidsmiljø på skip og innretninger innen petroleumsvirksomheten.

Forsvarets overkommando fører tilsyn med at reglene i og i medhold av paragrafen overholdes på Forsvarets fartøyer.

Sysselmannen fører tilsyn med at reglene i og i medhold av paragrafen overholdes på Svalbard. Sysselmannen kan overlate til Longyearbyen lokalstyre å føre tilsyn for Longyearbyen.

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra regler gitt i eller i medhold av paragrafen og sette vilkår for eventuell dispensasjon. På arbeidsplasser med arbeidsmiljøutvalg skal uttalelse fra utvalget legges ved søknaden. På arbeidsplasser uten arbeidsmiljøutvalg skal uttalelse fra verneombud legges ved.

Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføring og utfylling av disse bestemmelser og kan gjøre unntak fra dem.

§ 7

Enhver plikter etter pålegg av Sosial- og helsedirektoratet å gi de opplysninger som er nødvendige for å forebygge helseskader som bruk av tobakk medfører eller gjennomføre gjøremål etter loven.

Sosial- og helsedirektoratet kan kreve at den som tilvirker eller innfører tobakksvarer, gir opplysninger om tobakksvarens innhold. Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om opplysningsplikten etter første punktum.

Sosial- og helsedirektoratet kan kreve at den som tilvirker eller innfører tobakksvarer, skal legge frem en representativ prøve av produktet eller iverksette undersøkelser som er nødvendig for å vurdere et produkts egenskaper og virkninger. Kostnadene ved slike undersøkelser bæres av vedkommende tilvirker eller importør. Sosial- og helsedirektoratet kan bestemme at kostnadene helt eller delvis skal dekkes av det offentlige.

Sosial- og helsedirektoratet kan selv iverksette slike undersøkelser, og kan pålegge tilvirker eller importør å bære kostnadene ved undersøkelsen. Kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 8

Sosial- og helsedirektoratet fører tilsyn med at bestemmelsene i §§ 2 og 3, og bestemmelser gitt i medhold av disse lovbestemmelsene, overholdes.

Finner Sosial- og helsedirektoratet at noen av disse bestemmelser er overtrådt, kan det pålegge retting av forholdet. Samtidig settes en frist for rettingen.

Samtidig med at pålegg om retting gis, kan tvangsmulkt fastsettes. Mulkten løper fra oversittelse av fristen for retting, og kan fastsettes i form av engangsmulkt eller dagmulkt. Mulkten tilfaller staten.

Dersom Sosial- og helsedirektoratet ved avdekking av en overtredelse av § 2 eller bestemmelser gitt i medhold av denne, finner særlig grunn til å tro at det vil bli begått nye brudd på reklamebestemmelsene som ikke kan stanses etter annet og tredje ledd, kan det på forhånd fastsette at mulkt vil løpe fra det tidspunkt ny overtredelse tar til. Slik tvangsmulkt kan fastsettes for inntil ett år.

Når særlige grunner taler for det, kan Sosial- og helsedirektoratet helt eller delvis frafalle ilagt tvangsmulkt.

For Svalbard kan Sysselmannen fatte vedtak etter denne paragrafen.

Vedtak etter denne paragrafen kan påklages til Markedsrådet. Ved behandlingen i Markedsrådet gjelder de saksbehandlingsregler som er gitt i eller i medhold av lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven) så langt de passer.

Departementet kan gi forskrifter om fastsettelse, beregning og innkreving av tvangsmulkt.

§ 9

Det er forbudt å eksportere snus til land som er medlem av det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde, og som har utferdiget forbud mot omsetning av snus.

Eksportforbudet gjelder ikke for snus som tas med av en reisende til dennes personlige bruk eller til gave for personlig bruk.

Med snus menes i denne bestemmelse tobakksvarer beregnet på oral bruk, laget helt eller delvis av tobakk, med unntak av de tobakksvarer som er beregnet på å røykes eller tygges.

§ 10

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forbud eller påbud gitt i eller i medhold av denne lov straffes med bøter. Medvirkning straffes på samme måte. Forsøk straffes som fullbyrdet forseelse.

Departementet kan ved forskrift bestemme at straff for uaktsom overtredelse ikke skal anvendes uten etter advarsel fra politiet.

§ 11

Departementet kan gi overgangsregler og forskrifter ellers til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i denne lov.

§ 12

Loven får samme anvendelse for petroleumsvirksomhet til havs som lov av 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø.

Loven gjelder også for Svalbard og Jan Mayen.

§ 13

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Vedlegg 2

Merknader til enkelte paragrafer i tobakksskadeloven

Til § 1

Annet ledd:

Definisjonen av tobakksvarer samsvarer med definisjonen som er gitt i direktiv 2001/37/EF artikkel 2 nr. 1, jf. også direktiv 89/622/EØF.

Til § 2

Første ledd, første punktum:

Bestemmelsen slår fast at alle former for reklame for tobakksvarer er forbudt. Dette er et totalt forbud som også omfatter den såkalte indirekte reklame. Med reklame forstås enhver form for massekommunikasjon i markedsføringsøyemed. Det omfatter enhver form for meddelelse, muntlig, i trykt skrift, i radio, på fjernsyn og på kino e.l., som direkte eller indirekte har til formål å fremme omsetningen og/eller bruken av tobakksvarer. Som tobakksreklame regnes også meddelelser hvor man uten at tobakksvaren direkte nevnes, anvender navn, merker, symboler eller andre karakteristiske tegn som anvendes i forbindelse med tobakksvarer, når formålet med meddelelsen er å fremme omsetningen av tobakksvarer.

Tredje ledd:

Bestemmelsen inneholder en utdyping og presisering av at forbudet mot tobakksreklame omfatter reklame hvor det uten at varen nevnes, brukes et merke som er kjent som merke for en tobakksvare. Med begrepet merke menes logo og/eller uttegning.

Med en annen logo/utforming enn det tobakksmerket har, kan det aktuelle navn benyttes i reklameøyemed for andre varer og tjenester, så sant navnet ikke kan oppfattes som reklame for selve tobakksvaren i henhold til bestemmelsen i første ledd. Med annen logo/utforming menes helt andre skrifttyper og bruk av andre farger.

Fjerde ledd:

Bestemmelsen setter forbud mot å benytte seg av et varemerke som er kjent av allmennheten som et merke for andre varer eller tjenester enn tobakksvarer og bruke dette til å lansere tobakksvarer.

Femte ledd:

Det er forbudt å fremme salget ved gratis utdeling av tobakksvarer. Dette gjelder utdeling som har preg av å være organisert og/eller har som formål å fremme bruken av tobakksvarer. Forbudet gjelder ikke rent private gaver og spandering. Hvis en næringsdrivende står bak utdeling av tobakksvarer, vil det rammes av forbudet.

Til § 3

Første ledd:

Bestemmelsen slår fast at alle tobakksvarer skal være merket med helseadvarsel og innholdsdeklarasjon. De nærmere krav til utforming av merkingen fastsettes i forskrift. Bestemmelsen gir også hjemmel for å oppstille krav til merking i form av illustrasjoner og fotografier.

Annet ledd:

Tekst, navn, varemerker, bilder, figurer eller andre tegn som antyder at en bestemt tobakksvare er mindre helseskadelig enn andre, skal ikke benyttes på tobakkspakker. Bestemmelsen innebærer bl.a. at det ikke lenger vil være tillatt å benytte betegnelser som «light», «mild», «low tar».

Til § 5

Første ledd:

Bestemmelsen slår fast at det er forbudt å selge eller overlate tobakksvarer eller imitasjoner som kan oppfordre til bruk av tobakksvarer til personer under 18 år. Bestemmelsen innebærer også forbud mot å utlevere tobakksvarer til personer under 18 år, selv om det skjer på vegne av og med legitimasjon fra en voksen person. Dersom det er tvil om alderen, må det vises frem legitimasjon for å få kjøpt tobakksvarer.

Annet ledd:

Selger av tobakksvarer må også være over 18 år. Dette kravet gjelder imidlertid ikke dersom en person over 18 år har daglig tilsyn med salget. Det er ikke nødvendig med permanent tilstedeværelse. Den som har tilsynet, må imidlertid sørge for at vedkommende selger under 18 år gjøres kjent med aldersgrensen for kjøp og at det i tvilstilfelle skal kreves legitimasjon.

Tredje ledd:

Bestemmelsen slår fast at salg av tobakksvarer fra automat er forbudt. Det er et totalforbud mot å ha sigarettautomater i drift for salg til forbruker. Med automat forstås en maskin eller innretning hvor man ved å putte på penger eller bruke betalingskort, får kjøpt en vare. Arbeidsgivere har imidlertid mulighet til å finne en ordning i forhold til sine ansatte basert på automater for oppbevaring av tobakksvarer og for å få bedre kontroll med salget.

Til § 6

Første ledd: Hovedregelen om røykfri inneluft der allmennheten har adgang

Første ledd slår fast hovedregelen om at lufta i lokaler og transportmidler hvor allmennheten har adgang skal være røykfri. Dette innebærer at det ikke skal være adgang til å røyke sigaretter, sigarer eller piper på de aktuelle steder.

Med lokaler menes alle typer innendørs fellesrom i hus, bygninger og haller. Loven får ikke anvendelse utendørs. Med transportmidler menes alle former for innretninger som kan frakte flere personer i lukkede rom, slik som drosjer, busser, trikker, tog, fly og skip,

og som er tilgjengelige for allmennheten. Private hjem og private transportmidler faller utenfor bestemmelsens anvendelsesområde.

Regelen om røykfri luft gjelder bare der allmennheten har adgang. Eksempler på slike steder er:

1. Offentlige ekspedisjonslokaler som f.eks. post- og trygdekontorer, private ekspedisjonslokaler, som f.eks. butikker, banker og reisebyråer.
2. Kirker, teatre, kinoer, vestibyler/foajeer, bingolokaler, biblioteker, undervisningsrom, venterom og andre rom hvor folk oppholder seg.
3. Inngangspartier, heiser, trappeoppganger, korridorer, toaletter og alle rom hvor folk passerer eller oppholder seg.
4. Drosjer, busser, tog, trikk, fly, skip og andre transportmidler for passasjerer i innenriksfart. Transportmidler for passasjerer i utenriksfart faller derimot utenfor anvendelsesområdet til tobakksskadeloven § 6.

Møterom, arbeidslokaler og institusjoner hvor flere er samlet.

Hovedregelen i tobakksskadeloven § 6 omfatter også møterom, arbeidslokaler og institusjoner hvor to eller flere personer er samlet. Inn under arbeidslokaler faller også kantiner, inngangspartier, trapper, korridorer, heiser, toaletter, vestibyler og tilsvarende rom hvor ansatte oppholder seg i kortere eller lengre tid. Enkeltkontorer faller imidlertid utenfor. Bestemmelsen kommer til anvendelse på nevnte lokaler i norskregistrerte skip. Dette uansett hvor de befinner seg jf. lov 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister.

Det kan oppstå tvil om et rom er å anse som et kontor eller ekspedisjonslokale/møterom. Spørsmålet må da avgjøres etter en vurdering av hvor mange og hvor lange besøk av medarbeidere og utenforstående som mottas. Er det i løpet av en arbeidsdag vanligvis mer enn 3 – 4 besøk som samlet strekker seg over 2 – 3 timer, vil kontoret ha preg av et møterom eller et ekspedisjonslokale hvor allmennheten har adgang. Når det er tvil om et rom er å anse som et kontor eller ekspedisjonslokale/møterom, vil det være hensiktsmessig å forelegge spørsmålet for Arbeidstilsynet dersom stedet faller inn under deres tilsynsområde.

Det presiseres at institusjoner faller innunder lovens anvendelsesområde. Eksempler på institusjoner som omfattes er sykehus, sykehjem og andre helseinstitusjoner, sosiale institusjoner, fengsler, forlegningsrom i forsvaret, militære kaserner ol. Forbudet betyr at alle fellesrom og rom hvor to eller flere er samlet skal være røykfrie. Når det gjelder enkeltrom, er det naturlig å gi regler om røyking i husreglement. Bestemmelsen slår derfor uttrykkelig fast at beboelsesrom i institusjoner er unntatt fra røykeforbudet, men at institusjonene plikter å gi dem som ønsker det tilbud om røykfrie rom.

Annet ledd: Røykerom

I annet ledd gis det adgang til røyking i fellesrom, dersom flere lokaler innen samme område har samme formål. Dette kan for eksempel være en arbeidsplass som har to pauserom. De røykfrie lokaler skal ikke være mindre eller av dårligere standard enn lokaler hvor røyking er tillatt.

Serveringssteder skal være totalt røykfrie. For at et lokale skal defineres som et serveringssted er det en forutsetning at lokalet omfattes av § 6 første ledd, ved at det er et lokale hvor allmennheten har adgang og/eller et arbeidslokale. Hva som er serveringssteder,

defineres i fjerde punktum. Det er definert som steder der det foregår servering av mat og/eller drikke, og hvor forholdene ligger til rette for fortæring på stedet. Restauranter, kafeer, kantiner, foajeer, barer, puber og diskotekter mv. vil være et serveringssted i loven forstand.

Servering etter selvbetjeningsprinsippet omfattes av bestemmelsen. Det er ikke avgjørende om det finnes sitteplasser eller bord. Videre er det uten betydning hvilken betegnelse som benyttes på stedet. Videre er det ikke av betydning om de som serverer er betalt eller ikke, så lenge det foregår servering. Det er heller ikke av betydning om maten eller drikken koster noe. Utdeling av mat og/eller drikke er omfattet. Skjer det ikke servering, vil imidlertid hovedregelen i § 6 første ledd gjelde.

Steder der servering av mat og/eller drikke ikke utgjør stedets hovedvirksomhet eller kun foregår i en adskilt del av virksomheten, omfattes også av begrepet serveringssted.

Uteservering omfattes i den grad inneluften påvirkes av røyking fra uteserveringen.

Take-awaysteder hvor forholdene også ligger til rette for fortæring på stedet, omfattes av begrepet serveringssted.

Selskapslokaler, medlemsklubber, konsertlokaler og lignende omfattes av totalforbudet i den grad lokalet omfattes av § 6 første ledd, og det foregår servering av mat og/eller drikke.

Tredje ledd: Håndheving av reglene og skilting

Eiere eller de som disponerer lokaler og transportmidler, har plikt til å sørge for at reglene gitt i og i medhold av tobakksskadeloven § 6 blir overholdt. Det stilles krav om tydelig skilting ved inngangen til alle serveringssteder og ved andre steder der det kan være tvil om det er et røykeforbud eller ikke.

Serveringsstedene skal føre internkontroll og etablere internkontrollsystem. Kontrollen skal kunne dokumenteres overfor tilsynsmyndighetene. Det er eier som har ansvaret for at internkontrollen fungerer. Med internkontroll menes systematiske tiltak som skal sikre og dokumentere at aktivitetene utøves i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift. De systematiske tiltakene skal være beskrevet i administrative prosedyrer.

Ved overtredelse av bestemmelsene kommer reglene i loven § 10 om straff til anvendelse. Straffes kan den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forbud eller påbud gitt i eller i medhold av loven. Anmeldelse av overtredelser skjer til politiet.

Bestemmelsen om at eiere og de som disponerer lokaler og transportmidler har plikt til å sørge for at reglene overholdes, fritar ikke enkeltpersoner fra å følge hovedregelen om at lufta skal være røykfri på de anførte steder. Straffeansvaret etter § 10 omfatter imidlertid *kun* eieren og den som disponerer lokalet eller transportmidlet.

Fjerde ledd: Bortvisning av røykere

For at eiere eller de som disponerer lokaler eller transportmidler skal ha mulighet til å sørge for at bestemmelsen gitt i eller i medhold av denne paragraf blir overholdt, gis de mulighet til å vise bort personer som til tross for advarsel forsetter å røyke der dette ikke

er tillatt. For at reglene skal kunne gjennomføres i praksis, gis også representanter for eier og de som disponerer lokaler og transportmidler mulighet til å vise bort personer.

Femte ledd: Tilsyn med at reglene overholdes

Kommunestyret pålegges å føre tilsyn med at reglene gitt i og i medhold av tobakksskadeloven § 6 overholdes. Kommunestyret kan utføre dette tilsynet selv eller delegere sin myndighet etter bestemmelsene i kommuneloven til det kommunale organ som skal løse oppgavene, eller til et interkommunalt organ. Delegasjonen kan inneholde både det praktiske tilsynsarbeidet og myndighet til å fatte vedtak om granskning, gi pålegg om retting og fastsette tvangsmulkt, jf. tobakksskadeloven § 6 sjette ledd. Tilsyn med arbeidslokaler skal føres av Arbeidstilsynet.

Sjette ledd: Virkemidler ved utøving av tilsyn

For at tilsynet skal bli tilstrekkelig effektivt gis kommunestyret og Arbeidstilsynet anledning til å ta i bruk virkemidler de er tillagt som tilsynsorgan i henholdsvis kommunehelsetjenesteloven kap. 4 a og arbeidsmiljøloven kap. 13. Kommunestyret vil således få adgang til å fatte vedtak om granskning, gi pålegg om retting og fastsette tvangsmulkt der pålegg ikke er oppfylt innen fastsatt frist. Slike vedtak vil være enkeltvedtak og vil kunne påklages etter forvaltningsloven § 28 første ledd. For eventuelle klager får kommunehelsetjenesteloven § 4a-12 og arbeidsmiljøloven § 77 anvendelse. Ved gjentatte og/eller grove overtredelser bør kommunestyret eller Arbeidstilsynet vurdere hvorvidt forholdet bør anmeldes til påtalemyndigheten.

Tiende ledd: Dispensasjoner

Femte ledd gir kommunestyret og Arbeidstilsynet adgang til å gi dispensasjon i konkrete saker fra de generelle regler gitt i og i medhold av tobakksskadeloven § 6. Slik dispensasjon skal i utgangspunktet bare kunne gis der de generelle regler virker sterkt urimelige, noe som f.eks. kan være tilfelle på kontinentalsokkelen. Bestemmelsen er å anse som en nødventil for å hindre at loven ikke slår uforholdsmessig uheldig ut i enkelte konkrete saker. Departementet forutsetter således at regelen brukes med stor varsomhet og at det kun i unntakstilfeller gis dispensasjoner. I saker vedrørende arbeidslokaler er det Arbeidstilsynet som fatter avgjørelser etter denne bestemmelse.

Klageordning

Vedtak i dispensasjonssaker etter denne bestemmelse må anses som enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 28 første ledd. Kommunestyrets vedtak kan i henhold til tobakksskadeloven § 6 sjette ledd, jf. kommunehelsetjenesteloven § 4a-12 påklages til fylkesmannen. Direktoratet for Arbeidstilsynet blir klageinstans for vedtak truffet av det lokale arbeidstilsyn.

Til § 7

Opplysningsplikten etter første ledd omfatter bare de opplysninger en faktisk sitter inne med, og medfører ikke at det må foretas undersøkelser, nærmere dokumentasjon av de fremlagte opplysninger osv. Plikten til å gi opplysninger er ikke begrenset til utlevering av produktopplysninger fra produsenter og importører. Hjemmelen kan også benyttes for å innhente opplysninger i saker om for eksempel reklame for, og merking av, tobakksvarer.

Annet ledd fastslår at Sosial- og helsedirektoratet kan kreve opplysninger om innholdet i tobakksvarer fra produsent eller importør. Departementet kan gi forskrifter som utfyller denne opplysningsplikten. Departementet har fastsatt forskriftsbestemmelser som gjengir kravene i direktiv 2001/37/EF artikkel 6 vedrørende innhenting av produktopplysninger om tobakksvarer fra importører og produsenter, og hvordan slike opplysninger skal kunne formidles til forbrukerne.

Etter tredje ledd kan Sosial- og helsedirektoratet kreve at produsent eller importør iverksetter ytterligere undersøkelser, dersom de fremlagte opplysninger ikke er tilfredsstillende. Den klare hovedregel er at den som foretar undersøkelsene selv bærer utgiftene til disse undersøkelsene. Sosial- og helsedirektoratet har adgang til helt eller delvis å fritta produsent og importør fra å betale kostnadene ved slike undersøkelser, dersom det vil føre til urimelig resultat at industrien må dekke alle utgifter. Spørsmålet om det vil føre til et urimelig resultat at industrien dekker kostnader ved undersøkelser må baseres på et rimelighetsskjønn. Dersom denne skjønnsutøvelsen skulle bli prøvet for domstolene, bør dette bare overprøves av domstolene i den utstrekning det følger av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper om domstolskontroll med avgjørelser som i utgangspunktet hører under forvaltningens frie skjønn. Det innebærer at domstolene bl.a. kan prøve om skjønnet virker sterkt urimelig og om det er tatt utenforliggende hensyn. For å kontrollere at opplysninger som er gitt er riktige, kan det kreves at det fremlegges representative prøver.

I fjerde ledd omtales de tilfeller hvor myndighetene selv iverksetter undersøkelser av et tobakksprodukt. Dette kan være aktuelt hvis den som i utgangspunktet er pliktig til å fremlegge opplysninger ikke er i stand til dette, eller ikke vil. En importør kan for eksempel være ute av stand til å fremlegge opplysninger, dersom produsenten nekter å gi disse opplysningene. I samsvar med prinsippet om at forurenser betaler er det rimelig at myndighetenes utgifter til undersøkelser normalt pålegges den som opprinnelig skulle ha skaffet opplysningene.

Vurderingen av hvem som skal bære kostnadene vil ikke påvirkes av om tobakksindustrien foretar undersøkelser selv etter tredje ledd, eller direktoratet iverksetter undersøkelser etter fjerde ledd. Kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg, tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav e.

Bestemmelsen om taushetsplikt i forvaltningsloven § 13 kommer til anvendelse på opplysninger som mottas med hjemmel i tobakksskadeloven § 7. Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, har i henhold til forvaltningsloven § 13 taushetsplikt i forhold til opplysninger om drifts- og forretningsforhold, som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde. Pålegg fra Sosial- og helsedirektoratet med hjemmel i denne paragraf vil være enkeltvedtak som kan påklages til Helsedepartementet.

Til § 8

Første ledd:

Sosial- og helsedirektoratet skal føre tilsyn med at bestemmelsene i tobakksskadeloven §§ 2 og 3, og bestemmelser gitt i medhold av disse lovbestemmelsene, overholdes. Sosial- og helsedirektoratet står etter lovteksten fritt i organiseringen og utførelsen av tilsynet, men det legges til grunn at Sosial- og helsedirektoratet som tidligere vil informere, veilede og følge opp henvendelser fra enkeltpersoner, kommuner og andre.

Annet ledd:

Sosial- og helsedirektoratet kan pålegge retting dersom bestemmelsene i tobakksskadeloven §§ 2 og 3, og bestemmelser gitt i medhold av disse lovbestemmelsene, er overtrådt. Et pålegg om retting innebærer at den pålegget er rettet mot, plikter å bringe det ulovlige forhold til opphør. Sosial- og helsedirektoratet setter en frist for rettingen.

Tredje og fjerde ledd:

Bestemmelsene gir Sosial- og helsedirektoratet hjemmel til å fastsette tvangsmulkt. Etter hovedregelen i tredje ledd kan tvangsmulkt fastsettes samtidig med at pålegg om retting gis. Tvangsmulkten størrelse fastsettes skjønnsmessig etter en konkret helhetsvurdering. Mulkt påløper når fristen for retting eventuelt er oversittet. Dagmulkt løper til forholdet er rettet. Vedtak om tvangsmulkt har virkning for den overtredelse vedtaket er fastsatt i forhold til.

Etter unntaksregelen i fjerde ledd kan Sosial- og helsedirektoratet i forhold til overtredelser av reklameforbudet på nærmere vilkår fastsette tvangsmulkt på forhånd, d.v.s. før en overtredelse har tatt til. Mulkt etter fjerde ledd kan fastsettes for inntil ett år. Forhåndsfastsatt tvangsmulkt aktualiseres ved nye overtredelser i løpet av vedtakets virketid.

Forvaltningslovens regler i kapittel IV-VI, blant annet om forhåndsvarsel og klage, gjelder for både pålegg om retting og fastsettelse av tvangsmulkt etter tredje eller fjerde ledd.

Ved iverksetting (inndrivning) av tvangsmulkten må det konstateres at forholdet ikke er rettet innen den fastsatte fristen eller, ved forhåndsfastsatt tvangsmulkt, fastslås at reklameforbudet på ny er overtrådt. Avgjørelser om dette og eventuelle avgjørelser om å oversende begjæring om utlegg for tvangsmulkt til namsmannen vil ikke være å anse som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Eventuelle innsigelser mot en slik avgjørelse kan fremmes under sak om tvangfullbyrdelse av mulkten, jf. tvangfullbyrdsloven § 4–2 tredje ledd.

Tvangsmulkt etter både tredje og fjerde ledd tilfaller staten. Mulkten er tvangsgrunnlag for utlegg, se tvangfullbyrdsloven § 7–2 bokstav d.

Femte ledd:

Sosial- og helsedirektoratet kan helt eller delvis frafalle ilagt tvangsmulkt dersom særlige grunner tilsier det. Sosial- og helsedirektoratet kan på anmodning eller etter eget tiltak vedta å frafalle mulkten helt eller delvis. Det kan for eksempel være aktuelt å frafalle en forhåndsfastsatt tvangsmulkt helt eller delvis i tilfeller hvor den nye overtredelsen er mindre alvorlig. Videre kan frafallelse være aktuelt i tilfeller der force majeure-lignende forhold har vanskeliggjort retting innen fristen. Disse eksemplene regulerer ikke uttømmende hva som kan utgjøre særlige grunner etter bestemmelsen om frafallelse.

Sjuende ledd:

Vedtaket etter denne paragrafen kan påklages til Markedsrådet. Ved behandlingen i Markedsrådet gjelder de saksbehandlingsregler som er gitt i eller i medhold av markedsføringsloven så langt de passer. For øvrig gjelder forvaltningslovens bestemmelser.

De begrensningene som følger av markedsføringsloven § 12 om hensynet til forbrukerne eller likestilling av kjønnene, vil ikke gjelde her.

Det følger av forvaltningsloven § 34 annet ledd at klageinstansen kan prøve alle sider av saken, herunder ta hensyn til nye omstendigheter.

Dersom en klage blir gitt oppsettende virkning etter forvaltningsloven § 42, verken løper eller forfaller tvangsmulkten før klagen eventuelt er avgjort i klagerens disfavør. Det antas at det bare i spesielle tilfelle vil være aktuelt å gi oppsettende virkning.

Til § 13:

Ifølge kgl. res. av 25. oktober 1974 trådte loven i kraft 1. juli 1975. Loven har senere blitt endret en rekke ganger, senest ved lov 23. mai 2003 nr. 34 med ikrafttredelse 1. juni 2004.